

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA (FAL)

PAPILA RA 3 (P3)

NYENYANYANA/NYENYANKULU 2011

MEMORANDAMU

TIMARAKA: 100

Memorandamu leyi yi na 13 wa tipheji.

XIYENGE XA A: RHUBIRIKI YO KOREKETA XITSALWANA (50)

	Khodi ya 7 Vuswikoti byo hlawuleka	Khodi ya 6 Vuswikoti bya le henhla	Khodi ya 5 Vuswikoti bya le henhlanyana	Khodi ya 4 Vuswikoti bya le xikarhi byo amukeleka	Khodi ya 3 Vuswikoti byo enela	Khodi ya 2 Vuswikoti byo enelanyana bya madyondza	Khodi ya 1 Vuswikoti byo ka byi nga enelangi
	80 – 100%	70 – 79%	60 – 69%	50 – 59%	40 – 49%	30 – 39%	0 – 29%
	26 – 32	22½ – 25½	19½ – 22	16 – 19	13 – 15½	10 – 12½	0 – 9½
VUNDZENI NA NKUNGUHATO Khodi: VN (32 WA TIMARAKA)	-Vundzeni byi kombisa ku twisisa nhlokomhaka hi vuenti.	-Vundzeni byi kombisa ku twisisa nhlokomhaka kahle.	-Vundzeni byi kombisa ku twisisa nhlokomhaka hi ndlela yo ringanela.	-Vundzeni byi kombisa ku twisisa nhlokomhaka hi ndlela ya le xikarhi.	-Vundzeni i byo enela. Ku na ku kayivela ka nkhulukelano.	-A hi mikarhi hinkwayo laha vundzeni byi twakalaka naswona byi pfumala nkhulukelano.	-Vundzeni bya huhula swinene naswona byi pfumala nkhulukelano.
	-Mahungu ya na ntlhonthlo naswona ya hlutekile.	-Mahungu ya koka rinoko naswona ya tsakisa.	-Mahungu ya tsakisa naswona ya khorwisa.	-Mahungu i ya le xikarhi kambe ya pfumala vuxokoxoko.	-Mahungu ya tala ku fambelana na nhlokomhaka, kambe ku na mbuyelelo wa timhaka.	-Mahungu lama boxiwaka a ma talangi naswona ku tale mbuyelelo wa timhaka.	-Mahungu lama boxiwaka a ma tsakisi naswona ku tale ngopfu mbuyelelo wa timhaka.
	-Nkunguhato/ mpfapfarhuto wu tirhisiwile ku tumbuluxa xitsalwana lexi hlantswekeke no twisiseka.	-Nkunguhato/ mpfapfarhuto wu tirhisiwile ku tumbuluxa xitsalwana lexi kombisaka vutshila no twisiseka.	-Nkunguhato/ mpfapfarhuto wu tirhisiwile ku tumbuluxa xitsalwana lexi xi nga kahle swinene naswona xa twisiseka.	-Nkunguhato/ mpfapfarhuto wu tirhisiwile ku tumbuluxa xitsalwana lexi enerisaka naswona xa twisiseka.	-Nkunguhato/ mpfapfarhuto wu tirhisiwile ku tumbuluxa xitsalwana xo enela, xo twisiseka naswona xi na nkhulukelano.	-Ku hava vumbhoni byo enela lebyi kombisaka leswaku xitsalwana xi kunguhatiwile/ mpfapfarhutiwile naswona xitsalwana a xi andlariwangi kahle.	-Ku hava vumbhoni lebyi kombisaka leswaku xitsalwana xi kunguhatiwile/ mpfapfarhutiwile kambe xitsalwana xi andlariwile hi xiyimo xa le hansi.

	10 – 12	8½ – 9½	7½ – 8	6 – 7	5 – 5½	4 – 4½	0 – 3½
RIRIMI, XITAYILI & KU HLELA Khodi: RXH (12 WA TIMARAKA)	-Lemuka nkoka wa matirhiselo ya ririmi hi ndlela ya vukheta.	-Lemuka nkoka wa matirhiselo ya ririmi.	-Vumbhoni byo kota ku lemuka matirhiselo ya ririmi hi ndlela ya vukheta bya tikomba.	-Kota ku lemukanyana nkoka wa matirhiselo ya ririmi.	-Matirhiselo ya ririmi hi lamo enela.	-Matirhiselo ya ririmi i ya madyondza.	-Matirhiselo ya ririmi ya tsanile swinene.
	-Ririmi na mahikahatelo swi tirhisiwile hi nkhaqato.	-Ririmi na mahikahatelo swi tirhisiwile hi mfanelo.	-Ririmi na mahikahatelo swi tala ku va swi tirhisiwa hi mfanelo.	-Matirhiselo ya ririmi i ya ntolovelo naswona mahikahatelo i ya le xikarhi.	-Matirhiselo ya ririmi ya kayivela naswona mikarhi yin'wana mahikahatelo ya na swihoxo.	-Matirhiselo ya ririmi ya tsanile naswona mahikahatelo ya na swihoxo.	-Matirhiselo ya ririmi ya tsanile naswona mahikahatelo ya na swihoxo swo tala.
	-Kota ku tirhisa ririmi ro gega hi mfanelo.	-Kota ku katsa na ririmi ro gega hi mfanelo.	-Kota ku tirhisa ririmi ro gega hi ndlela ya le henhlanganyana.	-Kota ku tirhisa ririmi ro gega hi ndlela ya le xikarhi.	-Kota ku tirhisa ririmi ro gega hi ndlela yo enela.	-Wa tikeriwa ku kota ku tirhisa ririmi ro gega hi mfanelo.	-Wa tikeriwa ku kota ku tirhisa ririmi ro gega hi mfanelo.
	-Mahlawulelo ya marito lama tirhisiwaka i ya xiyimo xa le henhla.	-Tirhisa tindlela to hambanahambana ta mahlawulelo ya marito hi mfanelo.	-Mahlawulelo ya marito lama tirhisiwaka a ya fambelani na nhlokomhaka.	-Mahlawulelo ya marito i ya le xikarhi.	-Mahlawulelo ya marito i yo enela.	-Mahlawulelo ya marito i ya madyondza.	-Marito a ya hlawuriwi hi mfanelo.
	-Xitayili, thoni na rhejisitara swi fambelana na nhlokomhaka hi ndlela yo hlawuleka.	-Xitayili, thoni na rhejisitara swi fambelana swinene na nhlokomhaka.	-Hi mikarhi yo tala xitayili, thoni na rhejisitara swi fambelana na nhlokomhaka.	-Hakanyingi xitayili, thoni na rhejisitara swi tala ku fambelana na nhlokomhaka.	-Xitayili, thoni na rhejisitara swi kayivela nkholukelano.	-Xitayili, thoni na rhejisitara a swi tirhisiwanga hi mfanelo.	-Xitayili, thoni na rhejisitara a swi tirhisiwanga hi mfanelo eka xitshuriwa hinkwaxo.
	-Xitsalwana a xi na swihoxo hi ku va xi xopaxopiwile no hleriwa.	-Xitsalwana a xi na swihoxo hi ku va xi xopaxopiwile no hleriwa.	-Xitsalwana a xi talangi swihoxo hi ku va xi xopaxopiwile no hleriwa.	-Hambileswi xitsalwana xi nga xopaxopiwa no hleriwa, xi pfa xi va na swihoxo.	-Hambileswi xitsalwana xi nga xopaxopiwa no hleriwa, xi pfa xi va na swihoxo leswi nga erivaleni.	-Hambiloko xitsalwana xi xopaxopiwile no hleriwa, xa ha ri na swihoxo swo tala.	-Hambiloko xitsalwana xi xopaxopiwile no hleriwa, xa ha ri na swihoxo swo tala naswona a xi twisiseki.

	5 – 6	4½	4	3 – 3½	2½	2	0 – 1½
XIVUMBEKO Khodi: X (6 WA TIMARAKA)	-Ku na nkhlukelano eka malukelo ya nhlokomhaka.	-Ku na nkhlukelano eka malukelo ya nhlokomhaka.	-Malukelo ya timhaka to tala ya fambelana na nhlokomhaka.	-Malukelo ya timhaka ya fambelana na nhlokomhaka.	-Malukelo ya timhaka tin'wana ya fambelana na nhlokomhaka.	-Malukelo ya timhaka tin'wana a ya fambelani na nhlokomhaka.	-Malukelo ya timhaka eka xitsalwana hinkwaxo a ya fambelani na nhlokomhaka.
	-Vuxokoxoko byi andlariwile hi ndlela yo kongoma yo hlawuleka swinene.	-Vuxokoxoko byi andlariwile hi ndlela yo kongoma swinene.	-Vuxokoxoko byi andlariwile hi ndlela leyi faneleke.	-Vuxokoxoko byin'wana byi andlariwile ku ya hi swilaveko swa nhlokomhaka.	-Ku na vuxokoxokonyana lebyi andlariweke hi ndlela leyi twisisekaka.	-Mikarhi yin'wana vuxokoxoko bya huhula naswona hungu leri a ri vulaka a ri koti ku kumbeteleka.	-Vuxokoxoko lebyi andlariweke bya huhula.
	-Swivulwa na tindzimana swi andlariwile hi ndlela ya nkhlukelano swinene.	-Swivulwa na tindzimana swi andlariwile hi mfanelo swinene.	-Swivulwa na tindzimana swi andlariwile hi mfanelo.	-Swivulwa na tindzimana swi na swihoxo kambe xitsalwana xa twisiseka.	-Swivulwa na tindzimana swi na swihoxo kambe xitsalwana xa twisiseka.	-Swivulwa na tindzimana i swa madyondza.	-Swivulwa na tindzimana swi pfuvapfuvanile naswona a swi na nandzelelano.
	-Vulehi byi fambelana na swilaveko swa xitsalwana.	-Vulehi hi lebyi faneleke.	-Vulehi hi lebyi faneleke.	-Vulehi byi tala ku va lebyi faneleke.	-Xitsalwana xi lehe/ kome ngopfu.	-Xitsalwana xi lehe/ kome ngopfu.	-Xitsalwana xi lehe/ kome ku tlula mpimo swinene.

XIYENGE XA B: RHUBIRIKI YO KOREKETA SWITSALWAMBIKO SWO LEHA (30)

	Khodi ya 7 Vuswikoti byo hlawuleka	Khodi ya 6 Vuswikoti bya le henhla	Khodi ya 5 Vuswikoti bya le henhlanyana	Khodi ya 4 Vuswikoti bya le xikarhi byo amukeleka	Khodi ya 3 Vuswikoti byo enela	Khodi ya 2 Vuswikoti byo enelanyana bya madyondza	Khodi ya 1 Vuswikoti byo ka byi nga enelangi
	80 – 100%	70 – 79%	60 – 69%	50 – 59%	40 – 49%	30 – 39%	0 – 29%
	16 – 20	14 – 15½	12 – 13½	10 – 11½	8 – 9½	6 – 7½	0 – 5½
VUNDZENI, NKUNGUHATO & XIVUMBEKO	-Ku na vutivi byo hlawuleka ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Ku na vutivi bya kahle swinene ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Ku na vutivi bya kahle ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Ku na vutivi bya le xikarhi ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Ku na vutivi byo enela ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Vutivi lebyi nga kona i bya madyondza ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Ku pfumaleka vutivi bya matsalelo ya switsalwambiko.
Khodi: VNX (20 WA TIMARAKA)	-Maandlalelo ya mahungu ya kombisa ku vupfa ka miehleketo, mahungu hi lamo kongoma swinene eka xitsalwambiko hinkwaxo naswona a nga humi emhakeni.	-Maandlalelo ya mahungu ya kombisa ku vupfa ka miehleketo, mudyondzi u andlala mahungu hi ndlela yo kongoma naswona a nga tali ku huma emhakeni.	-Mudyondzi u andlala mahungu hi ndlela yo kongoma kambe u pfa a humanyana emhakeni.	-Loko mudyondzi a andlala mahungu u pfa a huma emhakeni kambe a swi onhi mongo wa mhaka.	-Loko mudyondzi a andlala mahungu u pfa a huma emhakeni naswona mikarhi yin'wana mongo wa mhaka wu pfa wu nga twali.	-Mudyondzi u huma emhakeni loko a andlala mahungu naswona mikarhi yin'wana mongo wa mhaka a wu twali.	-Mudyondzi u huma emhakeni loko a andlala mahungu naswona mikarhi yin'wana mongo wa mhaka a wu twali.
	-Vundzeni na timhaka swi na nkhlukulano swinene naswona timhaka ti andlariwile hi ndlela yo enerisa, na vuxokoxoko hinkwabyo byi seketela nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka swi na nkhlukulano naswona timhaka ti andlariwile hi ndlela yo enerisa, na vuxokoxoko hinkwabyo byi seketela nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka swi andlariwile hi ndlela ya nkhlukulano naswona vuxokoxoko byi seketela nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka swi andlariwile hi ndlela ya nkhlukulano wa le xikarhi naswona vuxokoxoko byin'wana byi seketela nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka swi andlariwile hi ndlela ya nkhlukulano wo enela naswona ku na vuxokoxoko bya madyondza byo seketela nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka a swi talangi ku va na nkhlukulano naswona ku na vuxokoxoko byitsongo lebyi seketelaka nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka a swi na nkhlukulano naswona ku na vuxokoxokonyana lebyi seketelaka nhlokomhaka.
	-Vumbhoni bya nkunguhato/ mpfapfarhuto byi tikomba hi ku va ku tumbuluxiwile xitsalwambiko lexi hlantswekeke swinene no twisiseka.	-Vumbhoni bya nkunguhato/ mpfapfarhuto byi tikomba hi ku va ku tumbuluxiwile xitsalwambiko xa kahle swinene no twisiseka.	-Vumbhoni bya nkunguhato/ mpfapfarhuto byi tikomba hi ku va ku tumbuluxiwile xitsalwambiko xa kahle no twisiseka.	-Vumbhoni bya nkunguhato/ mpfapfarhuto byi tikomba hi ku va ku tumbuluxiwile xitsalwambiko xa le xikarhi no twisiseka.	-Vumbhoni bya nkunguhato/ mpfapfarhuto byi tikomba hi ku va ku tumbuluxiwile xitsalwambiko xo enela no twisiseka.	-Hambileswi nkunguhato/ mpfapfarhuto wu nga endliwa, xitsalwambiko a xi ringanelangi ku va xa ririmi ro engetela ro sungula naswona xitsalwambiko a xi andlariwangi kahle.	-Nkunguhato/ mpfapfarhuto a swi andlariwangi hi ndlela ya kahle naswona maandlalelo ya xitsalwana i ya xiyimo xa le hansi.
	-U landzelerile milawu hinkwayo ya swilaveko swa xivumbeko naswona xitsalwambiko xi hlawulekile.	-U landzelerile milawu leyi faneleke ya swilaveko swa xivumbeko.	-U tala ku landzelela milawu leyi faneleke ya swilaveko swa xivumbeko.	-Xivumbeko xi andlariwile hi ndlela ya le xikarhi ku ya hi swilaveko swa matsalelo.	-Xivumbeko xi andlariwile hi ndlela yo enela ku ya hi swilaveko swa matsalelo, kambe ku na swihoxo leswi nga lo tlangandla, erivaleni.	-Xivumbeko a xi andlariwangi hi ndlela yo landzelela milawu ya matsalelo, naswona ku na swihoxo leswi kavanyetaka mongo.	-Xivumbeko a xi andlariwangi hi ndlela yo landzelela swilaveko swa matsalelo.

	8 – 10	7 – 7½	6 – 6½	5 – 5½	4 – 4½	3 – 3½	0 – 2½
RIRIMI , XITAYILI & KU HLELA Khodi: RXH	-Vulongoloxamarito byi endliwile hi nkhaqato na hi ndlela ya vutlhari swinene.	-Vulongoloxamarito byi endliwile kahle swinene.	-Vulongoloxamarito byi kahle naswona marito ya hlayeka kahle.	-Vulongoloxamarito i bya le xikarhi. Swihoxo a swi onhi nkholuko wa mongo.	-Vulongoloxamarito i byo enela naswona ku na swihoxo swo tala.	-Vulongoloxamarito i bya xiyimo xa le hansi naswona swa nonoha ku landzelela mongo wa mhaka.	-Vulongoloxamarito i bya xiyimo xa le hansi swinene naswona swa nonoha ku landzelela mongo wa mhaka.
(10 WA TIMARAKA)	-Ntivoririmi wu tirhisiwile hi nkhaqato hi xiyimo xa le henhla swinene ku ya hi xikongomelo xa vaamukeri va mahungu na mbangu.	-Ntivoririmi wu tala ku va wu tirhisiwile hi nkhaqato ku ya hi xikongomelo xa vaamukeri va mahungu na mbangu.	-Ntivoririmi wu tirhisiwile hi nkhaqato ku ya hi xikongomelo xa vaamukeri va mahungu na mbangu.	-Ntivoririmi wu tirhisiwile hi ndlela yo amukeleka ku ya hi xikongomelo xa vaamukeri va mahungu na mbangu.	-Ntivoririmi wa kayivela naswona a wu enelangi ku ya hi xikongomelo xa vaamukeri va mahungu na mbangu.	-Ntivoririmi wa ha lava ku antswisiwa naswona a wu ringanelangi ku ya hi xikongomelo xa vaamukeri va mahungu na mbangu.	-Ntivoririmi wu lava ku antswisiwa swinene naswona a wu ringanelangi ku ya hi xikongomelo xa vaamukeri va mahungu na mbangu.
	-Xitayili, thoni na rhejisitara swi tirhisiwile hi nkhaqato swinene ku ya hi swilaveko swa nhlokomhaka.	-Xitayili, thoni na rhejisitara swi tala ku va swi tirhisiwile hi mfanelo ku ya hi swilaveko swa nhlokomhaka.	-Xitayili, thoni na rhejisitara swi tala ku fambelana na nhlokomhaka.	-Xitayili, thoni na rhejisitara swi tirhisiwile hi ndlela yo enela.	-Matirhiselo ya xitayili, thoni na rhejisitara swi pfa swi nga twisiseki.	-Xitayili, thoni na rhejisitara a swi tirhisiwani hi mfanelo.	-Xitayili, thoni na rhejisitara a swi fambelani na nhlokomhaka.
	-Xitsalwambiko xi hava na xihoxo na xinwe hi ku va xi xopaxopiwile no hleriwa.	-Xitsalwambiko a xi talelangi hi swihoxo hi ku va xi xopaxopiwile no hleriwa.	-Xitsalwambiko xi na swihoxonyana hi ku va xi xopaxopiwile no hleriwa.	-Xitsalwambiko xi na swihoxo swa le xikarhi hi ku va xi xopaxopiwile no hleriwa.	-Hambiloko xitsalwambiko xi xopaxopiwile no hleriwa, xa ha ri na swihoxo.	-Hambiloko xitsalwambiko xi xopaxopiwile no hleriwa, xa ha ri na swihoxo swo tala.	-Hambiloko xitsalwambiko xi xopaxopiwile no hleriwa, xa ha ri na swihoxo swo tala naswona xi hlanganisa nhloko.
	-Xitsalwambiko xi na vulehi lebyi faneleke.	-Xitsalwana xi na vulehi lebyi faneleke.	-Xitsalwana xi na vulehi lebyi faneleke.	-Xitsalwana xi tala ku va na vulehi lebyi faneleke.	-Xitsalwana xi komile/lehile swinene.	-Xitsalwana xi komile/lehile swinene.	-Xitsalwana xi komile/lehile swinene.

XIYENGE XA C: RHUBIRIKI YO KOREKETA SWITSALWAMBIKO SWO KOMA (20)

	Khodi ya 7 Vuswikoti byo hlawuleka	Khodi ya 6 Vuswikoti bya le henhla	Khodi ya 5 Vuswikoti bya le henhlanyana	Khodi ya 4 Vuswikoti bya le xikarhi byo amukeleka	Khodi ya 3 Vuswikoti byo enela	Khodi ya 2 Vuswikoti byo enelanyana bya madyondza	Khodi ya 1 Vuswikoti byo ka byi nga enelangi
	80 – 100%	70 – 79%	60 – 69%	50 – 59%	40 – 49%	30 – 39%	0 – 29%
	10½ – 13	9½ – 10	8 – 9	6½ – 7½	5½ – 6	4 – 5	0 – 3½
VUNDZENI, NKUNGUHATO & XIVUMBEKO Khodi: VNX (13 WA TIMARAKA)	-Ku na vutivi byo hlawuleka ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Ku na vutivi bya kahle swinene ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Ku na vutivi bya kahle ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Ku na vutivi bya le xikarhi ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Ku na vutivi byo enela ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Vutivi lebyi nga kona i bya madyondza ku ya hi swilaveko swa xitsalwambiko.	-Ku pfumaleka vutivi bya matsalelo ya switsalwambiko.
	-Maandlalelo ya mahungu ya kombisa ku vupfa ka miehleketo, mahungu hi lamo kongoma swinene eka xitsalwambiko hinkwaxo naswona a nga humi emhakeni.	-Maandlalelo ya mahungu ya kombisa ku vupfa ka miehleketo, mudyondzi u andlala mahungu hi ndlela yo kongoma naswona a nga tali ku huma emhakeni.	-Mudyondzi u andlala mahungu hi ndlela yo kongoma kambe a pfa a humanyana emhakeni.	-Loko mudyondzi a andlala mahungu u pfa a huma emhakeni kambe a swi onhi mongo wa mhaka.	-Loko mudyondzi a andlala mahungu u pfa a huma emhakeni naswona mikarhi yin'wana mongo wa mhaka wu pfa wu nga twali.	-Mudyondzi u huma emhakeni loko a andlala mahungu naswona mikarhi yin'wana mongo wa mhaka a wu twali.	-Mudyondzi u huma emhakeni loko a andlala mahungu naswona mikarhi yin'wana mongo wa mhaka a wu twali.
	-Vundzeni na timhaka swi na nkhlukelano swinene naswona timhaka ti andlariwile hi ndlela yo enerisa, na vuxokoxoko hinkwabyo byi seketela nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka swi na nkhlukelano naswona timhaka ti andlariwile hi ndlela yo enerisa, na vuxokoxoko hinkwabyo byi seketela nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka swi andlariwile hi ndlela ya nkhlukelano naswona vuxokoxoko byi seketela nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka swi andlariwile hi ndlela ya nkhlukelano wa le xikarhi naswona vuxokoxoko byin'wana byi seketela nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka swi andlariwile hi ndlela ya nkhlukelano wo enela naswona ku na vuxokoxoko bya madyondza byo seketela nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka a swi tali ku va na nkhlukelano naswona ku na vuxokoxoko byitsongo lebyi seketelaka nhlokomhaka.	-Vundzeni na timhaka a swi na nkhlukelano naswona ku na vuxokoxokonyana lebyi seketelaka nhlokomhaka.
	-Vumbhoni bya nkunguhato/ mpfapfarhuto byi tikomba hi ku va ku tumbuluxiwile xitsalwambiko lexi hlantswekeke swinene no twisiseka.	-Vumbhoni bya nkunguhato/ mpfapfarhuto byi tikomba hi ku va ku tumbuluxiwile xitsalwambiko xa kahle swinene no twisiseka.	-Vumbhoni bya nkunguhato/ mpfapfarhuto byi tikomba hi ku va ku tumbuluxiwile xitsalwana xa kahle no twisiseka.	-Vumbhoni bya nkunguhato/ mpfapfarhuto byi tikomba hi ku va ku tumbuluxiwile xitsalwana xa le xikarhi no twisiseka.	-Vumbhoni bya nkunguhato/ mpfapfarhuto byi tikomba hi ku va ku tumbuluxiwile xitsalwana xo enela no twisiseka.	-Hambileswi nkunguhato/ mpfapfarhuto wu nga endliwa, xitsalwana a xi ringanelangi ku va xa ririmi ro engetela ro sungula naswona xitsalwana a xi andlariwangi kahle.	Nkunguhato/ mpfapfarhuto a swi andlariwangi hi ndlela ya kahle naswona maandlalelo ya xitsalwana i ya xiyimo xa le hansi.
	-U landzelerile milawu hinkwayo ya swilaveko swa xivumbeko naswona xitsalwambiko xi hlawulekile.	-U landzelerile milawu leyi faneleke ya swilaveko swa xivumbeko.	-U tala ku landzelela milawu leyi faneleke ya swilaveko swa xivumbeko.	-Xivumbeko xi andlariwile hi ndlela ya le xikarhi ku ya hi swilaveko swa matsalelo.	-Xivumbeko xi andlariwile hi ndlela yo enela ku ya hi swilaveko swa matsalelo, kambe ku na swihoxo leswi nga lo tlanganda, erivaleni.	-Xivumbeko a xi andlariwangi hi ndlela yo landzelela milawu ya matsalelo, naswona ku na swihoxo leswi kavanyetaka mongo.	-Xivumbeko a xi andlariwangi hi ndlela yo landzelela swilaveko swa matsalelo.

MAAVELO YA TIMARAKA**XIYENGE XA A: XITSALWANA: 50 WA TIMARAKA**

VUNDZENI NA NKUNGUHATO	(VN):	32
RIRIMI, XITAYILI NA VUHLERI	(RXV):	12
XIVUMBEKO	(X):	<u>06</u>
		50

XIYENGE XA B: XITSALWAMBIKO XO LEHA: 30 WA TIMARAKA

VUNDZENI, NKUNGUHATO NA XIVUMBEKO	(VNX):	20
RIRIMI, XITAYILI NA VUHLERI	(RXV):	<u>10</u>
		30

XIYENGE XA C: XITSALWAMBIKO XO KOMA: 20 WA TIMARAKA

VUNDZENI, NKUNGUHATO NA XIVUMBEKO	(VNX):	13
RIRIMI, XITAYILI NA VUHLERI	(RXV):	<u>07</u>
		20

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA SWITSALWANA**XIVUTISO XA 1****VADYONDZI VA NGA TSALA SWIN'WANA SWA LESWI LANDZELAKA:****1.1 MIHANDZU YA KU VA AFRIKA-DZONGA RI RHURHERILE KHAPU YA MISAVA YA BOLO YA MILENGE**

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Ku tlakuka ka xiyimo xa bolo ya milenge etikweni.
- Ku antswisiwa ka timbala ta mitlangu.
- Ku antswisiwa ka mapatu.
- Ku akiwa ka xiporo xa Gautrain.
- Ku antswisiwa ka vuphatsamelo bya swihahampfhuka.
- Ku pfuleka ka swivandla swa mitirho.
- Ku vumba vuxaka na matikoakelana.
- Ku vumba vuxaka na matiko ya le handle.
- Ku antswisa matikhomelo ya vatlangi.
- Ku antswisa mafambiselo ya ntlangu wa bolo.

1.2 LOKO VADYONDZI VA YA NA TISELULAFONI ESWIKOLWENI

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Ta rila hi nkarhi wa tidyondzo.
- Vadyondzi va chayisa vuyimbeleri hi nkarhi wa tidyondzo.
- Vadyondzi va fowuna kumbe ku fowuneriwa hi nkarhi wa tidyondzo.
- Va tekana swinepe swo huma endleleni mutekiwa a nga swi voni.
- Va amukela no kombana mahungu lama kombaka timhaka ta masangu hi nkarhi wa tidyondzo.
- Va tsala tinhlamulo ta swikambelwana eka tona.
- Va rhumelana tinhlamulo loko va ri eku tsaleni ka swikambelwana.
- Va bombiselana tona ku ya hi loyi a nga xaveriwa yo dura, kutani lava nga na to chipa va twa va ri va xiyimo xa le hanshi.

1.3 MAVANDLA YA LAVANTSHWA HI WONA YA FAMBISAKA TIKO

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Vantshwa hi vona va nga tala emavandleni ya tipolotiki.
- Ya lava swilo swi famba hi mavonelo ya vona.
- Ya hlohlotela mbuyelo wa tivhoti.
- Ya hlohlotela switereko eswikolweni na le tiyunivhesiti.
- Ya hlohlotela mafambiselo ya miganga.
- Ya hlohlotela ku susiwa ka vurhangeri byo karhi.

1.4 **KU PFUNA KUMBE KU ONHA KA MIZAVALAZO**

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

Ku pfuna

- Lava zavalazeriwaka va hatla va endla leswi koxiwaka.
- Wu sivela ku hlongoriwa emitirhweni swi nga fanelangi.
- Wu sivela vukungundzwana.
- Wu endla leswaku ku va na nhluvuko.
- Wu sivela ku xanisiwa ka vatirhi.
- Wu sivela vathori ku endla hi ku rhandza.

Ku pfuna

- Wu onha ikhonomi ya tiko.
- Vazavalazi va onha tinhundzu.
- Loko munhu a nga zavalazi wa chavisiwa kumbe ku dlawa.
- Vatirhi va tekeriwa mali ya mikarhi leyi a va nga ri entirhweni.
- Vadyondzi va onhakeriwa hi nkarhi wo dyondza.
- Vathori va onhakeriwa hi tinhundzu ta vona.

1.5 **RUNGULA HI NGHOZI YA MOVHA LEYI U NGA TSHAMA U YI VONA**

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Ndhawu na siku ra nghozi.
- Xivangelo xa nghozi.
- Xiyimo xa bazi.
- Xoyimo xa muchayeri.
- Xiyimo xa vakhandziyi.
- Vanhu lava nga rhanga va vona nghozi.
- Maphorisa na ambulense.
- Ku humesiwa ka mbuyelo wa Giredi ya 12 eka maphephahungu.

1.6 **KU HUMESIWA KA MBUYELO WA GIREDI YA 12 EKA MAPHEPHAHUNGU**

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Van'wamahungu va endla swihoxo swo pasisa mudyondzi a nga pasangi kumbe ku n'wi feyirisa a pasile.
- Vana lava nga pasa va hleka vana lava va nga feyila.
- Vadyondzi lava nga feyila va lwa loko va hlekiwa.
- Mikarhi yin'wana vadyondzi lava nga feyila va tisunga/tidlaya.

1.7 **NKOKA WA MICINO YA NDHAVUKO ERIXAKENI**

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Tinxaka ta micino.
- Vanhu lava va yi cinaka, xik. vakhegula.
- Tindhawu lomu yi ciniwaka kona.
- Muxaka wa vahlaleri.
- Xikongomelo xo cina.
- Ku vuyeriwa ka mucini.

1.8 **MATIRHELO YA SWIBEDHLELE**

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

Leswinene

- Swibedhlele swo tala swi basile.
- Vadyuhari a va foli tilayini.
- Ku na michini yo kambela vavabyi.
- Vavabyi va tshama va basile.
- Vavabyi va mavabyi ya nhloko va pfaleriwa va ri voxo leswaku va nga vavisi van'wana.

Leswo biha

- Vavabyi va fola tilayini to leha va nga si amukeriwa evuamukelweni.
- Vamabalana na vaongori va ya edinani hinkwavo va siya vavabyi va ri voxo.
- Vaongori va kholela vavabyi.
- Vavabyi lava nga swi kotiki ku tidyisa va sika hi ndlala.
- Vavabyi va tshunxiwa eswibedhlele va nga si hola.
- Vavabyi lava nga na vuvabyi byo tlulela kumbe bya HIV na AIDS va tsan'wiwa.

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 50

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO LEHA**XIVUTISO XA 2****2.1 PAPILA RA MAFUNDZA: PAPILA RO ENDLA XIKOMBELO XO AMUKERIWA EYUNIVHESITI YA PITORI.**

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Adirese ya mutsari kun'we na siku kusuka exikarhi ku ya etlhelo ra voko ra xinene.
- Adirese ya yunivhesiti hi le vokweni ra ximatsi.
- Xiloso.
- Vuxokoxoko bya mutsari.
- Tidyondzo leti a lavaka ku ya dyondzela tona.
- Nsariso.

2.2 N'WANGULANO LOWU VEKE KONA EXIKARHI KA VAFANA VAMBIRHI ENDZHAKU KA NTLANGU WA KAIZER CHIEFS NA ORLANDO PIRATES

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Ndhawu na nkarhi endzeni ka swiangi.
- Mavito ya swivulavuri ku ya hi leswi va nyiketanisaka xiswona loko va ri karhi va vulavula.
- Loko va ngehenana enon'weni marito ya kona ma tsariwa endzeni ka swiangi.

2.3 MEMORANDAMU: MURHANGERI WA RCL A TSALELA NHLOKO YA XIKOLO HI SWIVILELO SWA VADYONDZI

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Siku.
- Nhlokomhaka ya memorandumu.
- Munhu loyi yi yaka eka yena.
- Nongonoko wa swivilelo.
- Nsayino wa murhangeri na matsalana wa yena.

2.4 XIVIKO: XIVIKO XA TIMALI HI MUKOMI WA NKWAMA WA LAVANTSHWA EKEREKENI YA VONA

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Siku.
- Mali leyi ngeheneke na tindlela leti yi ngeheneke ha tona.
- Mali leyi tirhisiweke na tindlela leti yi tirheke ha tona.
- Xitatimende xa le bangi.

XIYENGE XA C: SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO LEHA**XIVUTISO XA 3****3.1 XINAVETISO: MBHUKUTO LOWU NGA TA VA KONA EVHENGELANI RA LE KUSUHI.**

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Siku leri mbhukuto wu nga ta va hi rona.
- Ndhawu na nkarhi.
- Tinhundzu leti ti nga chipisiwa.

3.2 SWILERISO: MURHANGERI WA LAVANTSHWA A TSALA SWILERISO LESWI VANTSHWA VA FANELEKE KU SWI LANDZELELA HI SIKU RA MPFUXELELO.

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Nongonoko wa swileriso na mikarhi leyi swi faneleke swi landzeleriwa hi yona.
- Nxopulo wa lava va nga ta tlula swileriso.

3.3 KU TATA FOMO YA KA ABSA

Mudyondzi a nga tsala swin'wana swa leswi landzelaka:

- Fomo yi fanele ku kopunuriwa kutani yi tatiwa hi ku ya hi tinhlokomhaka leti nga tsariwa ehenhla ka yona.

NTSENGO WA XIYENGE XA C: 20
NTSENGO WA TIMARAKA: 100